

ANODONTA ANATINA OP AMELAND

door

Hendrik Wallbrink

Gedurende de eerste twee weken van augustus 1995 werd een inventarisatie onderzoekje gedaan naar o.a. de zoetwatermollusken op Ameland waarbij met name de poldergebieden bijzondere aandacht kregen. Deze gebieden kenmerken zich door gegraven sloten tussen weiland-percelen en zijn gelegen aan de zuidkant van het eiland direct achter de Waddenzeedijk. Dit artikel beperkt zich tot het westelijke poldergebied tussen Ballum en Hollum.

Een relatief gemakkelijke en snelle methode om tijdens de zomermaanden het poldergebied ruimtelijk te bemonsteren is om simpelweg achter een slootschouw-machine aan te lopen (met een doos sigaren) en alles op te schrijven wat boven water komt. Met behulp van deze techniek kwamen tot mijn niet geringe verbazing vijf gezonde exemplaren van *Anodonta anatina* boven water uit de sloot aan de Zuidergrieweg in de Ballumermieden. De lengte van de schelpen varieerde tussen de 3 en 5 cm (ca. 2 tot 4 jaar oud) zonder zichtbare groeistoornissen in de schelp. Bij mijn weten de eerste Unionidae op de Nederlandse Waddeneilanden.

Deze opmerkelijke waarneming geeft derhalve enige vragen. Ten eerste, hoe komt de soort hier? Ten tweede, hoe kan hij zich handhaven? Algemeen wordt aangenomen dat in water dat meer dan ca. 300 mg Cl/l. bevat de soort nauwelijks levensvatbaar is en achter de Waddenzeedijk is een zekere mate van zoute kwel niet uit te sluiten.

Omdat momenteel nog enige relevante informatie ontbreekt voor het beantwoorden van bovenstaande vragen zal ik me beperken tot de theorie waarmee ik deze problemen hoop op te lossen.

Zoals bekend verspreidt *A.anatina* zich d.m.v. het glochidium vastgehecht aan vissen. Navraag op Ameland leerde dat er, ten behoeve van het toerisme (sportvisserij), reeds jaren geleden zoetwatervis (voorn, karper), afkomstig van het vasteland, in de visvijver 'De Vleyen' in Nes is uitgezet (bron: VVV Ameland). Het is niet ondenkbaar dat tussen deze vissen enkele door glochidiums geparasiteerde exemplaren gezeten hebben en aldus een populatie *Anodonta's* ontstaan is. Een voorwaarde is echter wel dat dit in het voorjaar (maart/april) gebeurd is. Uit toeristisch oogpunt bekeken nog niet eens zo'n gek idee: tegen de tijd dat de toeristen komen is de vis inmiddels gewend en groter. Migratie vanuit deze visvijver naar de onmiddellijke omgeving lijkt mij geen onoverkomelijk probleem gezien de schepnettende jeugd met emmertjes aan de fiets die her en der geleegd worden. Helaas is bovengenoemde visvijver juist een van de weinige lokaties die niet door mij bemonsterd zijn, zodat ik slechts kan vermoeden dat *A.anatina* hier aanwezig is. Indien er mensen zijn die op deze lokatie weleens een klep of een fragment van een zoetwatermossel gevonden hebben of vinden dan zou ik dat graag willen vernemen.

Om de Amelander *Anodonta's* zonder meer een verhoogde zout-tolerantie toe te schrijven lijkt me niet juist. Veel meer lijkt het er op dat, in dit agrarisch gebied, de polder sloten kunstmatig zoet gehouden worden i.v.m. het terugdringen van de zoute kwel. De afvalwaterzuiverings installatie in Ballum speelt hierbij wellicht een belangrijke rol. Opvallend is dat *A.anatina* en onderstaande soorten alleen voorkomen in die sloten die in verbinding met deze waterzuiverings installatie staan. Op dit moment heb ik helaas nog niet de beschikking over de waterkwaliteits-data (tijdreeksen). Het zou me echter niet verbazen dat het chloridegehalte, door de verhoogde toevoer van zoetwater afkomstig van de waterzuiverings-installatie, in de desbetreffende sloten is afgenomen. Temeer, omdat ook de volgende, voor Ameland nieuwe zoetwater soorten hun intrede in deze poldersloten hebben gedaan.

soort	aantal	lokaties	opm.
<i>Lymnea stagnalis</i>	1	40	adult/juv.
<i>Bithynia tentaculata</i>	1	9	adult/juv.
<i>Hippeutis complanatus</i>	1	2	adult/juv.
<i>Anisus vortex</i>	1	3	adult
<i>Batymphalus contortus</i>	1	1	adult

Opmerkingen:

Bithynia tentaculata, *Anisus vortex* en *Batymphalus contortus* zijn reeds in 1991/1992 als lege huisjes op dezelfde lokaties waargenomen.

Dat het in deze sloten om schoon zoetwater moet gaan blijkt ook uit het feit dat *Gyraulus laevis* op twee plaatsen is aangetroffen.

Hoewel nog niet alle data bij elkaar gesprokkeld zijn om deze puzzel naar behoren op te lossen, lijkt het niet onlogisch dat de aanwezigheid van *A.anatina* op Ameland toe te schrijven is aan menselijke activiteiten.

In dit verband zou het interessant zijn eens binnen Nederland te kijken naar het voorkomen van Unionidae in sterk geïsoleerde plasjes en of de plaatselijke visvereniging zich hiermee bemoeit heeft.

adres van de schrijver:
Poortenaarlaan 94
3431 RJ Nieuwegein